

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 5

БЕОГРАД 1937 ГОДИНЕ

КЊИГА 1

XV РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 9 ФЕБРУАРА 1937 ГОД. У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ:

ПРЕТСЕДНИК

СТЕВАН ЂИРИЋ

ПОТПРЕТСЕДНИК

ФРАЊО МАРКИЋ

СЕКРЕТАР

ДР. АНДРЕЈ ВЕБЛЕ

Присутни г. г. Министри: Министар правде др. Никола Суботић; Министар социјалне политике и народног здравља Драгиша Цветковић; Министар трговине и индустрије др. Милан Врбанић; Министар без портфеља Војислав В. Ђорђевић; Министар физичког васпитања народа др. Јосип Роговић; Владин повереник при претресу предлога трговачког закона проф. универзитета др. Милан Шкерљ.

ПОЧЕТАК У 11 ЧАСОВА

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда: 1 — Читање и усвајање записника XIV редовног састанка;

2 — Молбе и жалбе;

3 — Одговор Претседника Народне скупштине Стевана Ђирића на кратко питање Манфреда Паштровића, народног посланика.

Говорници: Претседник Народне скупштине Стеван Ђирић (шест пута), Манфред Паштровић, Мустафа Мулалић (ради личног објашњења).

Дневни ред: Продужење претреса у појединостама извештаја Одбора за проучавање предлога трговачког закона.

Говорници: Иван Мохорич (три пута), Владин повереник др. Милан Шкерљ (три пута), извештач већине Момчило Сокић (три пута), Потпретседник Народне скупштине Фрањо Маркић (два пута), Претседник Народне скупштине Стеван Ђирић:

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, част ми је отворити XV редовни састанак Народне скупштине. Молим господина секретара да изволи прочитати записник прошлог састанка.

Секретар др. Андреј Вебле прочита записник XIV редовног састанка.

Претседник Стеван Ђирић: Има ли ко од господе народних посланика да учини примедбу на прочитани записник. (Нема). Примедаба нема, записник је примљен.

Изволите чути молбе и жалбе.

Секретар др. Андреј Вебле (саопштава): Народној скупштини упутили су молбе и жалбе и то: Томић Јован, Стојшић Лепосава, Остоја Ермина, Митровић Крсто, Ванђеловић Ђорђе, Милеуснић Аника, Ђућак Душан, Лутовац Милош, Ристић Милан, Грегорчић Марија, Блажинић Винко, Лончар Лука, Тикић Милева, Бобинац Стјепан, Вучковић Дана, Новаковић Ђуро, Окорн Жофија, Манојловић Љубица, Симић Никола, др. Базовић Милован, Чебулар Алфред, Тепшић Михаило.

Претседник Стеван Ђирић: Све молбе и жалбе биће упућене Одбору за молбе и жалбе.

Пре прелаза на дневни ред имам част да одговорим на једно питање, које ми је упутио народни посланик г. Манфред Паштровић. Ја ћу то питање прочитати у целости, с напоменом да ћу цитат из стенографских бележака, који је г. Паштровић у своје питање унео, прочитати по стенографским белешкама, како оне аутентично гласе. (Чита):

„Господине Претседниче,

Пригодом дискусије о интерпелацији народног посланика г. Милана Божића говорило се о корупцији у нашој земљи. У тој дискусији узели су учешћа разни говорници, а међу њима и два члана Краљевске владе.

Не улазећи у критику разних говора, а особито говора Министра г. Драгише Цветковића, који је лично више једном демагогу него Краљевском Министру, морам Вас упозорити, да је Господин Краљевски Министар Ђура Јанковић при закључној дебати рекао према стенографским белешкама дословце:

„Господо, што се тиче гоњења корупције, зар није Влада г. Стојадиновића учинила доста у том погледу? Ви који сте чланови Финансијског одбора, имали сте прилике видети у Одбору пре неколико дана, да је корупција гоњена и тамо где Ви, који сте припадали разним режимима пре нас, нисте смели усудити се ни да завирите. Ми смо стали на становиште, да се корупција има гонити на свима пољима”.

Господине Претседниче, пошто ове ријечи јасно тангирају углед наше славне војске, то Вас молим, да ми на првој наредној седници изволите одговорити на слиједеће упите:

1) Шта каните подузети барем за будуће, да у овом Дому заштитите углед наше војске од оваквих непромишљених испада са стране чланова Краљевске Владе?

2) Да ли сте међутим вољни, баш у интересу части наше војске, предложити парламентарну анкету, која ће испитати да ли постоји каква корупционистичка афера о којој се циља у горе цитираним речима г. Министра Ђуре Јанковића.

Господине Претседниче,

Дубоко уверен да нам је на срећу и дику наше нације, наша војска била, а и сада је чиста од свих корупционистичких афера, о којима се на тој седници говорило и увјерен да и ви делите моје мишљење, то сам сигуран да ћете ми одговорити на горњи упит и у интересу саме наше дичне војске удовољити постављеном предлогу о парламентарној анкети.”

Господо народни посланици, по аутентичним стенографским белешкама, како сам ја прочитао, цитат који је унео у своје питање г. Паштровић, оба ова питања била би беспредметна, али пошто су ипак постављена, пошто су замашног значаја, сматрам за своју дужност да на оба питања одговорим.

На прво питање: Шта мисли Претседништво радити да осигура углед наше војске у овом Дому, ја мислим да у име свих вас смем изјавити, да Претседништво не мора у томе погледу ништа чинити, јер сви народни посланици су вољни да чувају углед наше војске. (Опште бурно одобравање и плескање.)

Господо народни посланици, ја нисам претседавао у оном тренутку када је Министар шума и рудника г. Јанковић говорио, али по аутентичним стенографским белешкама не видим ништа да је Претседништво том приликом требало да интервенише. Морам додати још ово: да г. г. министри, исто као и г. г. народни посланици, имају право да дају изјаве по својој најбољој савести и да они сносе за њих одговорност, а да се Претседништво никако не може упуштати у садржину тих

изјава, ако су оне дате у оквиру прописа Закона о пословном реду у Народној скупштини.

На друго питање, да ли сам вољан да предложим парламентарну анкету у погледу наше војске, морам изјавити: да ми је и свака помисао на тако нешто далеко... (Повици: Тако је! — Бурно одобравање и плескање)... јер ја имам непоколебљиво поверење у нашу војску и у њено вођство... (Повици: Тако је! — Опште бурно плескање)... и дубоко сам уверен да ће војска сама и њено вођство, без ичије помоћи, у клици умети угушити и најмањи неправилан поступак и најситнију незакониту радњу, ако би се такве у разноврсној и многобројној манифестацији војног живота појавиле. Ја сам дубоко уверен, да наша војска стоји на оној завидној висини, на којој је увек стајала и да између славне прошлости те војске и њене садашњости нема никакве разлике. (Повици: Тако је — Опште бурно одобравање). Ја сам дубоко уверен, да та војска у сваком тренутку може одговорити оном узвишеном свом задатку: да чува народну слободу и државни интегритет. Због тога ја одбијам и сваку претпоставку о томе, да бих ја са овога места, или, мислим, ма ко у Народној скупштини тражио такву анкету. (Бурно одобравање.)

Г. Паштровић има реч.

Паштровић Манфред: Господо народни посланици, ви сте сведоци сами да када сам ја поставио овај упит, да сам одмах рекао, онај дан када г. Претседник Народне скупштине није могао да ми одговори, да је то питање врло деликатно. И према томе, ја носим сву одговорност, личну и моралну, за тај упит и знам и свестан сам тежине свог упита, који сам поставио на г. Претседника Народне скупштине. Али, исто тако, морам да кажем, да ме први део одговора г. Претседника не задовољава. Јер, господо, овде су биле изречене речи које је читава Народна скупштина чула. (Повици: Јесте, тако је!) Овде су биле изречене између осталог те речи са још надодатком ових што их је рекао г. Претседник. Дакле, стенографске белешке овако гласе и зовем за сведока читаву Народну скупштину, која добро мисли, да су биле изречене ове речи: „Господо, што се тиче гоњења корупције, зар није Влада г. Стојадиновића учинила доста у том погледу? Ви, који сте чланови Финансијског одбора, имали сте прилике видети у Одбору пре неколико дана да је корупција гоњена и тамо где ви, који сте припадали разним режимима пре нас, нисте смели усудити се ни да завирите. Ми смо стали на становиште да се корупција има гонити на свим пољима”, а сада долази још и ово: „било то у цивилном било то у војном Министарству.”

Господо, овакве су речи биле изречене и сада овај одговор г. Претседника Народне скупштине — ја знам његов деликатни положај — не може да задовољава, јер је ово јасна слика данашњег тешко морално болесног стања. Ако је неко нешто овако рекао, има, господо, да остане доследан, да дође овде и да каже: јесте, рекао сам, примам одговорност. Ако није тако мислио, ако код њега није било зле намере, онда је имао да дође овде да каже да ли је то *lapsus linguae*. То господо, има да се очекује од свакога, а још више од једног члана Краљевске владе. Али, господо, да то није само *lapsus linguae*, ја ћу да вам прочитам један кратак извадак из „Самоуправе” у броју 210 од октобра, у којој се каже да је тај Министар г. Ђура Јанковић на једном збору говорио ове речи:

„Министар г. Стојадиновић води такву спољну политику да смо наше пријатељство дупло повећали, а и мање наклоњене државе нас цене и поштују, јер виде да смо почели да поклањамо пажњу нашој одбрани. На томе се 18 година није радило довољно и ми смо за годину дана учинили много”. (Одобравање на десници и повици: Тако и јесте!) Дакле, господо, ово није био lapsus linguae, — то значи да се нешто иза овога крије.

А као још бољи доказ, ја ћу, господо, овде само неке ставове да вам прочитам из интерпелације нашег уваженог сенатора г. др. Крамера, коју је он упутио Сенату. Интерпелација је упућена на г. Министра војске и морнарице, на коју ће интерпелацију г. Министар војске и морнарице одговорити сигурно, јер и он сам штити углед војске више него ми сви, и он ће, господо, ... (Гласови на десници: Не дирајте у војску!) Не дирам ја, али кад други дирају, ја имам повода да је браним. (Граја и објашњења између посланика левице и деснице).

Господо, у „Словенцу” био је изнесен овај чланак, овај цитат из говора г. др. Крека. Он је говорио 4 октобра на збору у Гросупљу, у Срезу љубљанском. Г. Михо Крек, Краљевски Министар без портфеља у Влади г. Стојадиновића, рекао је ово и то је штампано у „Словенцу”:

„Ти генерали без војске говоре да су националисти — говорећи о нама — међутим, за време кад смо имали генералске владе, кад није било ни јавне ни парламентарне критике, они су магazine наше народне војске, место да их напуне, испразнили тако — пазите на ове речи — да би наши момци и људи у случају нужде морали на ратиште ићи у шеширима и гуњевима.”

Тако говори активни Министар у овој влади.

И, господо, не само да је то рекао, него је још тај број „Словенца” изишао са оваквим насловом тога чланка: „Војне магazine они су испразнили”.

Господо, читава наша напредна јавност, згражајући се над овим речима и знајући тежину тих речи, настојала је да се некако бар поправе те речи. „Јутро”, орган г. др. Крамера у Словенији, место да се ухвати тих речи и да најоштрије нападне Краљевску владу ради тога, оно је ухвативши тежину тих речи, у идућем броју — да вам то овде не читам — настојало да пише тако, да сугерира дописницима да би они коригирали те речи, јер је „Јутро” у томе чланку а priori одбијало да се то демантује. А знате ли шта се догађа место тога демантија? Заплењује се тај број „Јутра”. Заплењује се лист где националисти одбијају ту инкриминацију за војску. Краљевска влада заплењује тај број „Јутра”! Одговорите ми, господо, ко онда штити војску? (Граја). Господо народни посланици, кажем вам да би веровао да су те изјаве добронамерне, да је то било први пут, што је г. Ђура Јанковић казао нешто против војске. Али ово је речено овде у овој Скупштини, што је много теже него на збору! Ја бих, господо, прешао преко тога, али, те су изјаве злонамерне, а ако су злонамерне, онда треба сваки да пази у овој земљи како говори. Ја се могу позвати, господо, баш на ваше колеге из већине, из Приморске бановине, па нека ме они демантују ако ово што говорим није истина. Ја сам отворен опозиционар овој Влади, али уопште кад долазим на

терен где говорим, онда ја сам мерим речи, како имам да говорим, како имам да нападам Владу, јер ја не могу да томе народу, који је далеко од свих ових ствари, ја томе народу не могу да говорим и почнем да критикујем Београд онако како бих имао права да га критикујем. (Граја). Ја тако не говорим! А знате зашто тако не говорим? Зато што осећам једну одговорност. Ја као опозиционар осећам одговорност према овој земљи... (Пљескање на левици), јер кад бих ја почео да критикујем Београд и да говорим оштро против њега, онда бих ја тим говором штетио интересима државним и тим говорима распламтио бих још више мржњу између Срба и Хрвата. Тек као опозиционар, који вољем ову земљу, ја морам да пазим шта говорим. (Пљескање на левици). Па, господо, кад ја као опозиционар морам да пазим и гледам шта говорим, онда дозволите ми да као опозициони посланик имам право да тражим од чланова Краљевске Владе да и они пазе шта говоре у овоме Дому. (Бурно пљескање на левици).

Ја тражим да се остави војска на миру, јер је она једина наша светиња на коју баш ми националисти све полагамо. (Бурно одобравање на левици). Јер, браћо, ја сам и задњи пут нагласио у своме говору, да кад код вас у овим крајевима почне обрачунавање, онда ви не видите ништа међу вама него видите само противника, и тада се почне говорити и шушкати свашта без обзира кога ће то ударити по глави. Тако, пре неки дан, добио сам један летак против колеге Мулалића. Онај, господо, који напада, нека изиђе јасно и отворено против тога г. Мулалића и нека каже шта му има да пребаца.

Господо, ја сам поднео упит и ја бих на први део мога упита морао бити задовољан са изјавом г. Претседника Народне скупштине, у колико не би стајале ове речи. Али пошто су ове инкриминационе речи изречене, онда бих ја молио г. Претседника, да кад је питање по овоме, и кад се овако инкриминира војска, нека г. Претседник одузме свакоме реч, па макар то био и Министар. (Бурно пљескање на левици).

Што се тиче другог упита, ја мислим да сте добро слушали тај упит и да сте могли чути да ја не предлажем анкету, него да сам пропустио Вама да је Ви предложите, јер мени анкета за нашу војску није потребна (Бурно одобравање на левици).

Господо, ја сам зато поставио упит, јер сам знао, јер сам дубоко уверен, да никада у нашој војсци не може да буде афера. (Пљескање на левици).

Наша војска далеко је, господо, од тих афера, и камо среће, да би се свака и најмања крађа у свима Министарствима гонила, као што се гони у Министарству војске и морнарице.

И да је тако, ја ћу вам изнети из искуства један случај, који се десио, кад сам ја вршио мој ђачки рок. Кад сам ја вршио мој ђачки рок, онда је био неки капетан стављен под војни суд и оптужен, — знате зашто? Зато јер је у аманетнику војничком место 10 ставио 20, и био је одмах зват на одговорност.

Тако се у војсци кажњава свака и најмања крађа, и камо среће, опетујем, да би се тако гонила и у другим министарствима!

Према томе, господо, ја тврдим и кажем, да мени није потребита анкета, јер ја одбијам речи г. Ђуре Јанковића, одбијам речи г. Министра Крека, одбијам те речи са индигнацијом, јер наша војска стоји над свима нама! (Пљескање на левици. — Приговори на десници и повици: Не дирајте у војску!).

Али, господо, ако неко — ево зашто сам ставио тај упит — ако неко мисли, или држи, или сумња, да нешто има у војсци, нека има куражи и нека тражи анкету и нека сноси одговорност. (Одобравање на левици. — Приговори на десници и повици: Па ви у војску сумњате!)

И ја, господо, са овога места тражим другу анкету, коју сам сада поднео Господину Претседнику Народне скупштине. Ја лично тражим анкету, и то анкету над говорима Краљевских Министара. (Пљескање на левици). Јер, господо, ако народни посланици имају да пазе шта говоре, имају и чланови Краљевске владе да пазе шта говоре, или да сиђу са тих положаја. (Пљескање на левици).

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, не упуштајући се у полемику између народног посланика г. Паштровића и Министра г. Ђуре Јанковића, јер је ствар Народне скупштине да о томе формира своје мишљење, ја желим као Претседник само то нагласити, да § 130 Закона о пословном реду у Народној скупштини даје народним посланицима и свима говорницима у Народној скупштини право, са извесним ограничењем, да стенографске белешке поправљају. То право господе народних посланика, наравно са ограничењем тога параграфа, мора се поштовати, и за мене као Претседника Народне скупштине аутентичан је онај текст, како народни посланик по своме праву из § 130 нашега Пословника своје стенографске белешке поправи.

Тако исто молим господу народне посланике, да то право, које им је загарантовано Законом о пословном реду у Народној скупштини, и сами поштују.

Имам још додати, да је народни посланик г. Паштровић непосредно пре него што је дошао на говорницу, поднео предлог једне резолуције, о којој је малочас говорио.

Господо, предлог резолуције мора се ставити на дневни ред. По нашем Пословном реду секретар прочита све поднесене предлоге; Претседник констатује, да ће се о њима дискутовати, кад их Народна скупштина стави на дневни ред. Али пошто је већ господин народни посланик сам најавио предлог своје резолуције, то сам слободан овом приликом констатовати, да ће се о њему водити дискусија, кад Народна скупштина стави овај предлог резолуције на дневни ред.

Реч има народни посланик г. Мустафа Мулалић ради личног објашњења.

Мустафа Мулалић: Ја сам најискреније благодаран своме колеги г. Паштровићу што ме је у своме говору апострофирао. (Гласови из већине: По договору!) Може бити и по договору, ради тога по договору јер има неколико нас несрећника, на чију се част, на чији се понос, на чији се карактер, на чије се имање може слободно да удара

а да немају права ни могућности да се бране. Ово је једини начин да макар пред овим високим састанком, пред овим збором мојих поштованих колега могу да одговорим две три речи у своју одбрану. Мени је жао што ћу г. Министра правде мало тиме прекратити, али се надам да ће ми он то опростити, и сматрам да нећу погрешити, ако узмем реч, јер предмет о коме је сада расправљано је окончан.

Поштовани орган Југословенске радикалне заједнице „Самоуправа“, који има амбицију да настави континуитет старе радикалне „Самоуправе“, изнео је тенденциозно један памфлет противу мене, у коме би хтео да ме пред широком југословенском јавношћу прикаже тако како су мој карактер и мој морал у погледу националног одређивања толико лабави да ме у моме политичком настојању и раду у широкој југословенској јавности онемогући.

Ја, господо народни посланици, веома сам радостан и задовољан што господа памфлетисти нису имали ништа озбиљније противу мене да кажу. Ја се никада нисам бавио корупцијом, и нисам био никада у разним синекурним предузећима. Никада мене нико није доводио у везу ни са Фениксом, ни са Шипадом, ни са Кривајом, ни са Нашичкомом. Нисам никада вршио никакву национализацију Јајца. Нисам никада упропастио Муслиманску трговачку банку, нисам никада упропастио никакве милијоне Вакуфских имања, нисам никада оштетио државне интересе, па ни интерес ни једног јединог човека. (Жагор и објашњења између народних посланика г. г. Бошка Зељковића и Нурије Поздерца.)

Претседник Стеван Ђирић: Молим, господо, мир! Господу Зељковића и Поздерца молим да се умире.

Мустафа Мулалић (наставља): Господо, ја нисам био у могућности да свршим високе школе, свршио сам само грађанску школу, а ово што је овде написано (показује напис), речено је на велико задовољство г. Спахе, који хоће да протура кроз Босну, да ме је његова светост Патријарх Господин Варнава финансирао за моју књигу „Оријент на западу“.

Што се тиче мога националног одређења, ја изјављујем на овоме месту да се сматрам и осећам да сам пореклом Србин и да сам све до 6 јануара, србовао, а да ме је наш велики Краљ са мојим националним осећањем утопио у широко море југословенског национализма. У раду на обрађивању југословенског поља истрајаћу доклегод будем жив и на том послу ћу, ако Бог да, и своје очи склопити.

Господо, ово што сам досада говорио, тиче се само мене лично. Али овај предмет који је овде набачен, начелне је важности.

Претседник Стеван Ђирић: Господине посланиче, ви сте добили реч ради личног објашњења. А то лично објашњење може трајати свега пет минута, па би вас молио, да своје објашњење не проширујете и да у начелу не говорите.

Мустафа Мулалић (наставља): Пошто немам законске могућности да овде опширно одговорим

и да се одбраним од разних памфлета, допустите ми да кажем само ово: Овај памфлет, који је датиран 1919 год., пада у доба када сам ја свршио трговачку школу, у доба мога детињства. Ја сам, господо, у то доба био окружен таквим миљеом да ми није била доступна ни једна српска књига и да нисам смео ни служити се ћирилицом, јер смо сви морали на силу бити Хрвати. Ја тада о Србији нисам ништа знао нити сам и по географији знао да је постојала нека Краљевина Србија.

Претседник Стеван Ђирић: Господине посланиче, молим Вас да завршите свој говор.

Мустафа Мулалић (наставља): Ја сам, господо, искрено казао шта сам, а г. Спахо, који је благословио овај памфлет, и г. Бехмен, који немају никакве квалификације да дају сведочанство о нечијем национализму, сада, када је згодна прилика, нека изиђу и нека кажу шта су! То би било од велике користи за наш унутрашњи политички живот, да се не може више даље да врда од Београда до Загреба и да се то врдање и лавирање скупо наплаћује од наше државе. А ја, колико сам деловао у Босни и колико ћу још деловати у Југославији, ја се надам да ћу тим својим радом заслужити један комадић гроба и на десној обали Дрине. А вас, господо православна из Јерезе, који дајете сведочанство о свачијем национализму, молим да ми опростите, ако сте уверени да би овај памфлет био на неком факту основан, — опростите и мени као што сте опростили и г. Спахи који је певао славопојке Аустрији и који је Поћорека именовао почасним грађанином Сарајева. Ја ћу се други пут вратити на ову ствар да о њој опширније говорим, кад ми се за то буде дала прилика. (Одобравање на левици).

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, прелазимо на дневни ред: Продужење у појединостима претреса извештаја Одбора за проучавање законског предлога о трговачком закону. Ви сви, господо народни посланици, знате да смо ми овај законски предлог већ једанпут морали да скинемо са дневног реда прошле године да бисмо на време изгласали буџет. Пошто је моје уверење да буџет треба да дође на дневни ред што пре, може бити још у понедељак, да бисмо могли лагано и лежерно да га претресамо, ја молим г. г. говорнике да у својим говорима буду што краћи и концизнији. Молим вас, да ми допустите, да вам ставим предлог: да се први део овог трговачког закона сматра једном целином и једном главом, као што уствари и јесте. (Примамо).

Господо, говорници који имају шта да кажу о глави првој, нека то кажу одмах, а г. Владин повереник одговориће после сваке главе, дајући образложења које су сугестије примљене а које нису могле бити примљене, јер ако будемо радили по одсецима, искључена је могућност да на време почнемо буџет, а пошто је буџет безусловно потребно донети, то бисмо морали и овога пута скидати са дневног реда овај законски предлог.

Реч има народни посланик г. Иван Мохорич.

Иван Мохорич: Господо народни посланици, данас је мало измењен темпо око расправе овога закона, и изгледа да ћемо седам одсека одједаред третирати. Ја ћу зато бити слободан да учиним извесне резерве и напомене, али пре него што уђемо у излагање тих примедба које имам на те па-

раграфе, ја морам да се осврнем на једну карактеристичну чињеницу која се је јуче догодила. Ви сте сви сведоци да је г. Министар правде и г. Владин повереник рекао, да ће у детаљном претресу бити прилике да се многе сугестије, које иду за тим, да се унесе што више јасноће у тај пројекат закона, усвоје. Међутим, шта се догађа. Нисам ни друго очекивао, јер нисам толико наиван, да ће господа искупити своју дату реч и обећање.

Господо, одмах на прве примедбе које су јуче биле постављене на првих 6 параграфа одговорено је на начин, најблаже речено, депласиран. Господо, на стварне примедбе које су ишле за тим да се унесе више јасноће у поједине параграфе одговорено је са толико апсурдним софизмима, да је човек у неприлици, како да се на та изазивања определи. Не би требало, да се на почетку на један онако фрапантан начин показује помањкаве свакога интереса за ствар, и намера да се просто брискирају ствари, које су добронамерно биле поднете и које могу да буду корисне.

Господо, тако на пример, одговорено је, да је једно трговачко предузеће које има филијалу, наиме то које има уређену продавницу у засебном локалу само да није самостална, не води књиге, него забелешке, и сопственик је на другом месту где је главни настан. Та сугестија је одбивена са примером оних који продају кестење по Београду. Није потребно да полемишемо, да би смо видели на какав се начин жели на те примедбе реагирати.

Господо, друга се примедба тиче државних предузећа. Ту је речено код државних предузећа „ваљда ће бити акционарска предузећа”. Мени је познато, на пример, да је Шипад, који је био акционарско предузеће, растурен, распуштен, а сад није акционарско предузеће, можда је још тако регистрован, а није ништа друго. Ја не знам шта је.

Шта ми тражимо? Да у овој земљи не буде три колосека, један за привилеговане странце, један за јавна предузећа, која не плаћају никакав порез, која су ослобођена од свију дажбина, која, осим тога, узимају паре које плаћају наши порески обвезници, и тим парама се као обртним капиталом служе, да могу упропашћавати ону малу, ситну привреду, колико је још има, — а за та ја још нисам могао да издејствујем обавезу, да за њих вреди овај закон, да и они треба да се протоколишу.

Господо, ту се одговорило мени и указивало на пример, да сам ја хтео да се протоколишу и државне железнице. Не би било никакве штете ако се и оне протоколишу, а могу се оне ослободити да не мора свака станица то урадити, јер ја мислим, да предузеће има јединствено и централистичко вођство, па да би његова протоколација била довољна. Као други пример наводи се, да ће једна средњотехничка школа морати да се протоколише.

Ја мислим, да је тешко остати миран крај оваквог начина полемике, и ја бих молио, да се бар у будуће одустане од таквог начина, јер ја мислим, да у том случају мени не преостаје друго, него да дижем руке од подношења предлога, и ја морам да се оградим, да ја не бих био кадар толико логички да мислим, да бих ја овако кретенске предлоге подносио, да се морају на такав начин одбијати.

Господо, из јучерашњег одговора видело се је, да овде нема интереса за привреду и њезина настојања, да јој се баца рукавица. И, господо, ја примам ту рукавицу. Приватна привреда нема у овој земљи друго шта да очекује. Ја сам нарочито захвалан, што то чини једна врло пословно оријентирана влада, и претседник Београдске берзе, и господа банкари који се налазе у овој Влади, па нека се једанпут изнесе у јавност то њихово становиште и нека се једанпут чита у стенографским белешкама.

Господо, ја сада прелазим на примедбе које имам уз § 11 став 4. Ту је од интереса да би се на крају навела једна реченица, наиме да се оне исправе, које је прописао Закон о радњама, морају предложити, да се не може извршити упис у трговачки регистар без ове исправе. Господо, то је једна недопуна која неће никакву штету нанети, али само ће бити прецизније. Према томе у § 11 у ставу 4 после прве реченице треба уметнути следеће:

„Без ове се исправе не може извршити упис у трговачки регистар”.

То наравно значи, да је ово прилагање обавезно. Ја бих желео, да се дода ова реченица која изван сваке сумње прецизира обавезу и уједно и дужност, да се без тога протоколација не може да изврши.

Код § 15 у ставу 1 требало би на почетку овога става испред цифре 12 додати: „11 став 4”.

Речи из прве реченице овога става: „Или у колико отступање није потребно због закона државе у којој се налази главни настан” треба брисати, пошто таква обавеза може проистећи само из међународних уговора, а то је у законском тексту већ споменуто.

Надаље имам примедбу у § 23 став 1 где се каже да упис у трговачки регистар, који је већ у време када је учињен био недопустив, може регистарски суд брисати. Ја мислим да ће то доћи до изражаја ако се уместо речи „може” стави „мора”. Садашњи текст према мом схватању није довољан да регистарски суд брише недопустиве уписе само по свом нахођењу.

Онда имамо § 25. Ту би у првом реду у првој реченици требало да се место „трговачке” каже „трговинске коморе”, а код става 2 треба додати нов став: „(3) Власти које издају исправе из § 11 став 4 овога закона као и пореске власти у случајевима из § 17 став 2 дужне су да истодобно када издају односну исправу или одлуку доставе исту у препису надлежним регистарским судовима.” Господо, то је потребно да регистарски суд зна да је издата нека дозвола и да он може званично онда да прати, да ли је регистарској обавези удовољено или није удовољено.

Онда имам примедбу уз § 29 став 4, који би можда требао да се мења и да гласи: „(4) У фирми деоничког друштва мора се назначити, да је предузеће деоничко друштво, и та ознака не сме државати ништа што би могло створити обману у погледу врсте или обима предузећа или прилика његовог имаоца.” Овом се изменом жели спречити да се употребом извесног назива у фирми деоничког друштва врши нелојална конкуренција. Ви имате фирме које гласе н. пр. индустријска задруга, а то је деоничко друштво, дакле, цео назив састављен је овако да просто заводи публику и ми

имамо интереса овде да се обавезно назначи да би се овакве ствари могле да спрече.

На § 31 став 1 на крају става по мом мишљењу требало би брисати речи: „Ако таквих прописа нема потребно је одобрење бана, а по саслушању надлежне трговачке, индустријске или занатске коморе.” Господо, није умесно да се даде господи бановима, који су политичка лица, да буду арбитри, да ли да дозвољавају да се неке локалне или друге ознаке уносе у фирму. Или постоје прописи зато или нека надлежне власти и господа администратори такав пропис створе. Тиме се жели спречити произвољан поступак од стране административних власти. Ја мислим, да имамо довољно могућности да се то питање реши и да се створе ти прописи.

Реченицу на крају § 40 „Он може за упис пријавити и назив своје радње” треба брисати, пошто ни овде ни другде у закону није нигде дефинисано шта се има разумети под називом радње. Овом параграфу треба додати још следећу одредбу: „Садржај фирме мора тачно одговарати садржају овлашћења, односно дозволе издане по Закону о радњама.” То је потребно због тога да ово овлашћење које издаје обртна власт, буде конформно са регистрацијом код регистарског суда.

У § 45 треба изричито одредити, да се трговачка предузећа државе, бановине или установе којом управља држава или бановина, морају уписати у трговачки регистар, пошто нема никаквог стварног оправдања за то, да се оваква предузећа у трговачком праву третирају другојаче него ли сва друга трговачка предузећа. Ја сам говорио јуче, да се ту мислило на шећеране, да се мислило на железаре, да се ту мислило на велике творнице за прераду пољопривредних артикала, којих имамо на угледним државним добрима и фактична предузећа, која се где год појаве и то предузећа трговачког или индустријског карактера.

Ја сам далеко од сваке помисли, да би то вредело за школске радионице, јер се зна да оне не раде за препродају, то им је по правилима забрањено, него зато да васпитавају и да боље надзорно поучавају ђаке.

Код § 62 став 2 у место речи: „ако и за то није овлашћен” треба ставити: „ако за то није изречно овлашћен”. Ова је измена потребна због веће јасноће.

У § 72 после речи: „отвореној” треба додати: „пословној” (просторији).

Код § 73 у место речи: „сем ако не постоје околности, из којих се мора противно претпоставити”, треба метнути: „сем ако постоје околности, из којих се мора противно закључити”.

Код § 77 став 3 иза речи: „одговара” било би добро да се дода због веће јасноће: „господару посла”, јер је тај термин ту креиран и овде је умесно да се дода. Ја верујем да то неће бити плеоназам.

Код § 79 став 1 на крају овог става треба додати: „у колико није друкчије уговорено”.

Овај додатак потребан је, пошто у пракси има случајева, кад трговачки заступници не добивају провизије.

Онда код § 88 став 1 ради јасноће сугерирам да се дода: „У интересу посла”.

Стилизација § 89 изгледа нам тешко разумљива. Стога треба иза речи: „уговорног односа”

ставити тачку, а затим наставити овако: „То ограничење може се утначити с обзиром на предмет, време, место и у сразмери с пословним интересом, који господар посла има да се ограничено одржи, само у колико оно не отежава несразмерно заступников привредни положај”.

Код § 92 став 1 иза речи „отуђивању” треба додати: „некретнина”. Став 2 овога параграфа према моме мишљењу могао би да се брише.

Ове су измене оправдане тиме, што нема никаквог стварног разлога за то, да се посредовање код купње и продаје некретнина изузме испод одредаба закона о трговачким посредницима. То је ствар назирања, али ја заступам ово гледиште.

Код § 96 на крају треба додати: „ако то није нарочито уговорено”.

Забрана примања новца или других уговорних чинидби не треба да буде апсолутна, него само диспозитивна.

Код § 97 место речи: „која би јој настала” треба метнути: „која јој настане”.

Код § 98 у наслову и тексту овог параграфа, треба место необичајне речи: „посреднина” ставити: „посредничка награда”.

Код § 99 став 2 на крају овог става треба додати: „Осим дневника није трговачки посредник дужан водити других трговачких књига”.

Овај је додатак оправдан самом природом посредничких предузећа.

Господо, то би биле примедбе, које бих имао уз први део, и ја бих молио, да се, пошто се из самих примедба види, да не идемо ни за чим другим, него за тим, да би нешто мало више јасноће унели у ствари, да се може бити не одбију из принципног разлога, јер мислим, да неће бити од штете по стилизацију закона. (Пљескање на левици).

Претседник Стеван Ђирић: Има реч Владин повереник професор Универзитета г. др. Милан Шкерљ.

Владин повереник, професор Универзитета др. Милан Шкерљ: Ја ћу бити толико кратак колико сам предмет допушта, и настојаћу да г. предговорника бар убедим, ако већ неће моћи, да буде све примљено што он предлаже као што и јучер није могло бити.

Ја ћу почети са § 11. Ја мислим да је језично исправно „приложиће се”, јер то значи „мора се приложити”, али могу примити и изјавити у име Краљевске Владе, да се у § 11 став 4 речи „приложиће се” замене речима „пријави се мора приложити”. Смисао је исти, али нека буде како господин предговорник жели, јер то је још прецизније.

Што се тиче § 15 став 1, ту су две ствари, а наиме: прво, да се метне иза речи „наређења” у ставу 1 још и „§ 11 став 4”. То није потребно. Видите како је материја подељена; изнад параграфа има натпис који означава, колико се је могло погодити, материју; где има о истој материји више параграфа, као код речи „подружнице”, стоји натпис изнад параграфа, а у параграфу 12, 13, 14 и 15 имамо натписе испод параграфа, тако то иде кроз цели закон, јер је све то систематски рађено. Зато није потребно да се стави у § 15 „наређења § 11,” јер § 11 важи за све пријаве, дакле и за пријаве подружнице.

Што се тиче онога другог што жели господин народни посланик, а то је да се бришу речи: „у

колико није отступање потребно због закона државе; у којој се налази главни настан” ред ми је напоменути ово: У §§ 12, 13 и 14 има извесних прописа из којих произлази да у регистру има везе између главног настана и подружнице. Те везе неће се свагда моћи да одрже, ако је главни настан на страни, а ми имамо трговачких уговора и са државама у којима трговачки регистар не постоји. Према уговорима морамо припустити да и предузећа из таквих држава код нас оснују и за упис пријављују своје подружнице.

Што се тиче § 23 став 1 господин Мохорич жели, да се ту реч „може” замени са „мора”. Молим да се то не учини, јер шта ће бити, ако ставимо „мора”? Ако је упис првобитно био недопустив, а у међувреме разлог недопустивости је отпао, на основу речи „мора”, суд мораће упис прво брисати, па упис на основу нове пријаве поновити. То често не би било целисходно, зато је боље оставити суду, да цени да ли је потребно.

Што се тиче допуне § 25, мисао је у суштини исправна, само што је то већ предвиђено у § 26 став 2 где је речено: „Подробније прописе о сарађивању других власти и комора издаваће уредбом Министар правде”. Боље је, да се то уреди уредбом, јер ми ћемо стећи искуство у самој пракси и биће ваљда потребно, да се регистарска уредба мења.

Шта у предлогу г. Мохорича значи оно позивање на § 17 став 2 не знам, нити могу разумети, то је сигурно грешка, јер § 17 говори о кажњавању за непријаву. Зато не могу о овој допуни уопште да се изјасним.

Што се тиче § 29 став 4, идеја коју је изнео г. предговорник исправна је, само ја мислим да је то обухваћено у § 30, где се каже: „Допуштени су додаци који служе одређенијем обележавању предузећа итд. . . . али се не смеју уносити додаци који би могли стварати обману у погледу врсте или обима предузећа или прилика његовог имаоца”. Осим тога фирме у том погледу заштићене су § 11 Закона о нелојалној утакмици и § 128 Закона о радњама.

О § 31 став 1 било је много речи у скупштинском одбору. Познато вам је, господо, свима да се код нас у фирми на оним таблама, а то би се могло десити и у самој фирми, која се уписује у регистар, налазе изрази као што су код „Цара Лазара” или „Балкан”, и слично, а радња је често врло незнатна. То се хтело да спречи. За извесне такве долатке постоје прописи али за друге не. Зато мора постојати нека власт, која ће ценити, да ли је додатак, поменут у § 31, допустив или не. У скупштинском одбору закључено је да то буде Бан, али по саслушању Коморе. Друге власти готово нема, а поготово није потребно да се уместо Бана стави Министар.

У § 40 мислим да се ради о малом неспоразуму. Израз „назив радње” овде се истина не дефинише. Он се налази у § 128-у ставу 5 Закона о радњама а налази се и у § 11 Закона о нелојалној утакмици. Таквих назива има нарочито код кафана, као што су: „Два дуда” или „Три шешира”, има их и код апотека итд. То је мишљено са овим параграфом. Такав назив у извесном правцу штите и закони о радњама и о побијању нелојалне утакмице. Такав назив може бити важан у саобраћају, јер муштерије често не знају ни име имаоца фирме, али знају назив радње; добро је да се види из регистра.

Други додатак који код овог параграфа г. Мохорич жели, да се унесе, јесте то, да садржај фирме мора тачно одговарати садржају овлашћења, односно дозволе издате по Закону о радњама. § 128 и § 130 Закона о радњама у погледу фирме у смислу трговачког закона дају првенство Трговачком закону, о томе каква једна фирма у смислу Трговачког закона треба да буде, дакле има да решава Трговачки закон, док Закон о радњама признаје фирме како су уписане у трговачки регистар. То се господо не може мењати. У ствари идеја г. народног посланика је исправна и ја мислим да се неће наћи суд који би, а да не тражи објашњење, уписао фирму Марковић, ако у овлашћењу или дозволи, која се мора поднети, стоји Павловић.

Што се тиче садржине § 45, господо народни посланици, ми смо о томе јуче расправљали, и томе ја не би имао ништа више додати. Тај предлог не може се примити.

У § 62 став 2 гласи: „Прокуриста не може отуђивати и оптерећивати непокретну имовину, ако и за то није овлаштен”. То је, господо, узето из досадашњих закона. Ако ималац једне трговачке радње за овакве послове овласти прокуристу, то је онда пуномоћство из општег грађанског права, у коме је речено, што је потребно у погледу пуномоћја за отуђивање имовине, нарочито непокретне.

Врло је добра примедба учињена код § 72 и ја примам ову примедбу тако, да текст гласи: „Ко је запослен у каквој отвореној пословној просторији или отвореном стоваришту робе, самим тим је итд.”

У § 73, питање је чисто језично. Пројект вели: „Ко поднесе признаницу или потврду издату од трговца овлашћен је на пријем новца односно предмета означеног у признаници, сем ако не постоје околности из којих се мора противно претпоставити” — а жели се да стоји: „сем ако постоје . . .” — господо, немојте ми се смејати, али ми смо у комисији заиста дуго водили дебат о томе шта је исправније, и половина господе рекла је „сем ако постоје”, а друга половина рекла је: „сем ако не постоје”. Смисао је исти. Ја тај предлог примам као амандман, јер ваљда је ипак јасније рећи: „сем ако постоје”. Дакле да се брише реч „не” испред „постоје”.

У § 77 у ставу 3: „Трговачки заступник одговара за кривњу својих људи и других лица, којима се служи у својој пословној делатности” — жели се да се после треће речи „одговара” стави „господару посла”. Господо, ово је узето из Закона о јавним складиштима. Ни тамо није речено коме се одговара. Исту дикцију у садашњим пречанским трговачким законцима имамо код возара, али нигде није речено коме се одговара. Већ према конкретном случају. Зато не би могао примити измену.

Што се тиче примедбе на § 79 став 1, ту свакако морам нешто да изнесем. У I делу и у 1, 2 и 5 глави II дела скроз је проведено начело: што није изрично означено као принудно право, то је диспозитивно право. И у овом отсеку § 91 тачно одређује која су наређења тога отсека принудна, док друга нису принудна. Дакле, и наређење § 79 није принудно и зато тај додатак није потребан.

У § 88 предложено је, да се на крају става 1 дода: „у интересу посла”. Не знам шта би се заправо тиме могло постићи, јер не ради се само о интересу посла. У питању су и интереси стечајне масе и веровника. Цела ова материја заправо је уређена у

стечајном закону. Овде само се упозоравају агенти, да не могу мислити: „Отворен је стечај, ја дижем руке, ништа ме се ствар ни тиче”. Зато предлог не могу примити, могло би бити нешто измењено што не би било у интересу ствари.

§ 89 је узет из Закона о радњама, § 336, али пошто се § 336 односи само на намештенике а агенти у смислу овога Предлога нису намештеници него самостални трговци, морало се то унети и овде.

Стилизација је стварно збиља мало тешка. Зато као владин амандман предлажем, да овај параграф гласи овако: „Привредна делатност трговачког заступника уговором се може ограничити најдуже за једну годину дана после престанка уговорног односа”. А у продужењу: „Уговор не важи у колико се ограничењем, с обзиром на предмет, време, место и у сразмери са словним интересом који господар посла има да се ограничење одржи, неправилно отежава заступников привредни положај”. Смисао је сасвим исти, али је овако збиља јасније.

Односно § 92 заправо суштина предлога народног посланика г. др. Мохорича је у томе, да за извесне посреднике, који се баве посредовањем код уговора о непокретнинама и другим стварима, данас бар у већини крајева наше земље не постоје никаква наређења. И он жели, да би се рекло, да наређења осмог отсека вреде и за оне посреднике, који нису посредници у трговачким пословима. Господо, иста је ствар и са трговачким заступницима. Имамо заступнике који су агенти у типичном смислу речи, али се не баве трговачким пословима. За њих, као ни за посреднике, који нису трговачки посредници, материја не може се уредити у самом трговачком закону. Али зато је у уводном закону, предвиђено да се наређења седмог отсека сходно примењују на агенте који се не баве трговачким пословима. У уводном закону и за посреднике, који се не баве посредовањем у трговачким пословима могло би се рећи: „да се примењују наређења осмог отсека првог дела у колико не постоје посебни прописи”.

§ 96 гласи: „Трговачки посредник не сматра се овлашћеним примати плаћања или коју другу уговорену чинидбу”. Ово није принудно право, али да би се изишло у сусрет може се то изменити тако, како жели г. предговорник, наиме, да се на крају после речи „примити плаћање или коју другу уговорену чинидбу” стави запета и дода „ако ово није нарочито уговорено”. Ја то примам као амандман.

Исто тако примам предлог за § 97, да се речи „која би јој настала његовом кривњом” замене речима „која јој настане његовом кривњом”.

Што се тиче самог израза „посреднина” у § 98 он је унесен према „возарина”, „трошарина”, јер онај наставак „ина” значи да треба нешто платити. Али ако тај израз није познат у трговачким круговима, ја примам да се у § 98 на свима местима у којима се налази израз „посреднина” замени речима „посредничка награда”.

У § 99 г. предговорник жели да се на крају другог става дода „осим дневника трговачки посредник није дужан водити друге трговачке књиге”. Господо, то не могу примити. Трговачки посредник по овом предлогу је трговац. Он може бити омањи трговац а може бити и већи трговац. Ако је омањи трговац, он мора водити само дневник, а друге књиге не мора водити, а ако је

пуноправан трговац онда мора водити књиге као сваки други трговац, он мора правити биланс и водити и друге књиге колико су му потребне.

Претседник Стеван Ђирић: Господа, листа говорника је исцрпена. Прелазимо на гласање о параграфима у првом делу овога законског предлога: Молим г. известиоца да изволи читати редом параграф по параграф, а нарочито га молим да изволи нагласити у сваком параграфу она места где су учињене измене у смислу амандмана поднетих од стране Краљевске владе. Господу народне посланике молим да пазе на та места. Гласаће се седењем и устајањем о Првом делу.

Молим г. известиоца да изволи прочитати § 7.

Известилац већине Момчило Сокић прочита § 7 по предлогу одборске већине.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 7? (Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати. (Већина седи.) Објављујем да је § 7 примљен већином гласова по предлогу одборске већине.

Изволите чути § 8.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем, у смислу § 55 Закона о пословном реду у Народној скупштини примила већином гласова у појединостима §§ 8, 9 и 10 по предлогу одборске већине. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути § 11 са амандманом Краљевске владе.

Известилац већине Момчило Сокић: Код § 11 има амандман Краљевске владе који гласи: „Код § 11 у трећем реду става 4 речи „приложиће се” замењују се речима „мора се приложити”. (Прочита у целости § 11 по предлогу одборске већине са изменама и допунама према амандману Краљевске владе.)

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 11 са предложеном изменом у амандману Краљевске владе? (Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати. (Већина седи.) Објављујем да је § 11 примљен већином гласова по предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама у амандману Краљевске владе.

Изволите чути § 12.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем, у смислу § 55 Закона о пословном реду у Народној скупштини примила већином гласова у појединостима §§ 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70 и 71 по предлогу одборске већине. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути § 72 са амандманом Краљевске владе.

Известилац већине Момчило Сокић: Код § 72 има амандман Краљевске Владе који гласи: „Код § 72 у првом реду после речи „отвореној” додаје се реч „пословној”. (Прочита § 72 по предлогу одборске већине са изменама и допунама према амандману Краљевске владе.)

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 72 са предложеном

изменом у амандману Краљевске владе? (Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати. (Већина седи.) Објављујем да је § 72 примљен већином гласова по предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама у амандману Краљевске владе.

Изволите чути § 73 са амандманом Краљевске владе.

Известилац већине Момчило Сокић: Код § 73 има амандман Краљевске владе који гласи: „Код § 73 у трећем реду после речи „сем ако” брише се реч „не”. (Прочита § 73 по предлогу одборске већине са изменама и допунама према амандману Краљевске владе.)

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 73 са предложеном изменом у амандману Краљевске владе? (Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати. (Већина седи.) Објављујем да је § 73 примљен већином гласова по предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама у амандману Краљевске владе.

Изволите чути § 74.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем, у смислу § 55 Закона о пословном реду у Народној скупштини примила већином гласова у појединостима §§ 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87 и 88 по предлогу одборске већине. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути § 89 са амандманом Краљевске владе.

Известилац већине Момчило Сокић: Код § 89 има амандман Краљевске владе који гласи: „Код § 89 у трећем реду после речи „односа” ставља се место запете тачка, а речи „па и то само” замењују се речима „уговор не важи”. У седмом реду истог параграфа после речи „неправично” избацује се реч „не”. (Прочита § 89 по предлогу одборске већине са предложеним изменама у амандману Краљевске владе.)

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 89 са предложеном изменом у амандману Краљевске владе? (Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати. (Већина седи.) Објављујем да је § 89 примљен већином гласова по предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама у амандману Краљевске владе.

Изволите чути § 90.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем, у смислу § 55 Закона о пословном реду у Народној скупштини примила већином гласова у појединостима §§ 90 и 91 по предлогу одборске већине. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути § 92 са амандманом Краљевске владе.

Известилац већине Момчило Сокић: Код § 92 има амандман Краљевске владе који гласи: „Код § 92 брише се у целости став 2.” (Прочита § 92 по предлогу одборске већине са изменама и допунама према амандману Краљевске владе.)

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 92 са предложеном изменом у амандману Краљевске владе? (Прима!

— Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати. (Већина седи). Објављујем да је § 92 примљен већином гласова по предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама у амандману Краљевске владе.

Изволите чути § 93.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем у смислу § 55 Закона о пословном реду у Народној скупштини примила већином гласова §§ 93, 94 и 95 по предлогу одборске већине. —

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути § 96 са амандманом Краљевске владе.

Известилац већине Момчило Сокић: Код § 96 има амандман Краљевске владе који гласи: „Код § 96 на крају место тачке ставља се запета и додају речи „ако то није нарочито уговорено”. (Прочита § 96 по предлогу одборске већине са изменама и допунама према амандману Краљевске владе).

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 96 са предложеном изменом у амандману Краљевске владе? (Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати (Већина седи). Објављујем да је § 96 примљен већином гласова по предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама у амандману Краљевске владе.

Изволите чути § 97 са амандманом Краљевске владе.

Известилац већине Момчило Сокић: Код § 97 има амандман Краљевске владе који гласи: „Код § 97 у другом реду речи: „би јој настала” замењују се речима „јој настане”. (Прочита § 97 по предлогу одборске већине са изменама и допунама према амандману Краљевске владе).

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 97 са предложеном изменом у амандману Краљевске владе? (Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати (Већина седи). Објављујем да је § 97 примљен већином гласова по предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама у амандману Краљевске владе.

Изволите чути § 98 са амандманом Краљевске владе.

Известилац већине Момчило Сокић: Код § 98 има амандман Краљевске владе који гласи: „Код § 98 у наслову; у ставу 1, другом и четвртном реду, у ставу 2, другом реду, у ставу 3, трећем реду, у ставу 5, другом реду и у ставу 6, првом реду, реч „посреднина” замењује се речима „посредничка награда”. (Прочита § 98 по предлогу одборске већине са изменама и допунама према амандману Краљевске владе).

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 98 са предложеном изменом у амандману Краљевске владе? (Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати. (Већина седи). Објављујем да је § 98 примљен већином гласова по предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама у амандману Краљевске владе.

Изволите чути § 99.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем, у смислу § 55 Закона о пословном реду у Народној скупштини примила већином гласова §§ 99, 100, 101, 102 и 103 по предлогу одборске већине. —

Претседник Стеван Ђирић: Господа народни посланици, објављујем да је први део овог законског предлога у појединостима примљен.

Прелазимо на други део овог законског предлога, који је подељен у четири главе. Претрес ће почети од Прве главе, а на крају претреса г. владин повереник изјавиће које примедбе прима и образложиће зашто неке не прима.

Има реч народни посланик г. Иван Мохорич.

Иван Мохорич: Ја бих имао у § 105 став 2 примедбу, да би се додала следећа одредба:

„Регистарски суд јавног трговачког друштва мора обавестити регистарски суд надлежан за фирму другара о упису другарове фирме као члана јавног трговачког друштва. Исто тако треба поступати код свих промена које се односе на лице односно фирму оваквог другара.”

И овде је у закону употребљен израз „назив”, који треба елиминисати да се избегну пометње, како је већ предложено код § 40.

Код § 112 први део прве реченице овога става треба због веће јасноће престилизовати овако: „ако другар за друштво учини трошак за који према околностима може оправдано сматрати да је потребан, а није био у могућности да прибави сагласност у смислу § 122 закона, или ако непосредно од” . . . . .

Код § 113 на крају прве реченице треба место погрешне речи „стварима” ставити „пословима”.

Код § 118 став 2 јасноће ради треба на крају овог става додати: „а није било могућности за прибављање сагласности у смислу § 122 закона”.

Код § 143 став 2 због јасноће треба овај став изменити овако: „удео испалог другара у друштвеној имовини преко исплаћене уложне главнице прирашћује осталим другарима”.

Код § 144 став 2 требало би одредити рок до којег припада испалом другару право увида у рачуне и право на исплату припадајућих му износа.

Код § 161 став 2 компетенцију у споровима о чувању књига и списка ликвидираних друштва треба дати регистарском а не среском суду.

Код § 163 став 4 треба додати одредбу о року застаре тражбина из друштвеног односа између другара, те између другара и друштва (пет година?).

То би биле примедбе уз прву главу.

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има Владин повереник г. др. Шкерљ.

Владин повереник професор Универзитета др. Милан Шкерљ: На примедбе народног посланика г. Мохорича част ми је одговорити ово:

У § 105 став 2 примедба је основана, него је ваља друкчије стилизовати, и зато предлагем као владин амандман, да се у § 105 као нов став 3 дода ово:

„Ако је другар трговац појединац, чија је фирма уписана у трговачки регистар, или ако је лично одговорни другар којег трговачког друштва, регистарски суд, надлежан за јавно трговачко друштво, то ће по службеној дужности за-

бележити код фирме другара односно код фирме трговачког друштва, чији лични одговорни другар је члан јавног трговачког друштва, а ако та фирма није уписана у његовом регистру, ради забележбе, обавестиће надлежни регистарски суд."

Што се тиче примедбе у погледу речи „и назив” ту примедбу не могу примити. Истина није ту баш назив у смислу § 40, него „назив” је „име” нефизичког лица, на пр. општине или слично, где се не може говорити о имену у оном смислу као код физичког лица. То се види из дикције. Али због амандмана у § 105 и у § 106 потребан је амандман, тако да се у продужењу садашњег текста § 106 дода реченица: „Наређење § 105 став 3 сходно вреди и ту”. Измену жели г. предговорник у § 112. Он сада гласи овако: „Ако другар за друштво учини трошак за који према околностима може држати да је потребан”, а жели се да се дода „а није био у могућности да прибави сагласност у погледу § 112”. Господо, то би било сасвим криво и друштво би од тога имало штете. Ваља упоредити § 119 и § 122 по овоме предлогу и по садашњим трг. законима. Сваки другар јавног трговачког друштва у начелу има самостално пословођство у колико му није стављено вето од кога другог другара. То вреди за редовне послове, а за ванредне послове потребна је сагласност свих другара. Може се врло лако десити да један другар који је самостални пословођа, види да је нешто добро да се купи за друштво и то одмах, јер цене расту; он нема времена, да од друштва подигне паре, а из свога по овом предлогу г. предговорника без пристанка свих другара не би смео платити. Тако би се много отежао рад. Зато овај предлог у интересу друштва не могу примити. У § 113 се жели да се место „стварима” каже „словима”. О томе је у скупштинском одбору расправљено и задржана је реч „стварима”, зато предложеној измену не могу примити. Разуме се, да „ствар” овде није неки конкретни физички предмет, реч је употребљена као што се примера ради, вели: „По тој ствари још није одлучено” или: „У самој ствари то је тако”, дакле у пренесеном смислу.

Што се тиче напомене за § 118, вреди исто, што је речено за § 112.

У § 143 речено је: „удео испалог другара у друштвеној имовини прирашћује осталим другарима”, а сада се жели да дода још и ово: „преко исплаћене главнице”. То није добро. Кад испадне један другар из друштва, то може бити или због његове смрти, или што је он отказао друштво, или што је његов веровник отказао друштво, или због тога што су га остали другари искључили из друштва или што је пао под стечај. У свим тим случајевима мора да се изврши обрачун. Другару не враћају се поједини предмети него му се враћа вредност његова удела према билансу. Предмети остају у друштву, а удео осталих другара повећава се уделом, који је испали другар имао у појединим предметима. Молим дакле да ово остане онако како је у предлогу закона.

Закон испалом другару даје право да црпи и од добити из послова који још нису окончани, кад је испало из друштва. Зато § 144 став 2 вели, да може захтевати рачун о таквим пословима на крају сваке године. Народни посланик г. Мохорич жели да се одреди рок докле испали другар може захтевати рачун. Тај је рок у ствари и од-

ређен, јер се ту каже: о пословима који још нису окончани. То се може односити на посао који ће се окончати тек на годину или две по изласку тога другара а може се односити и на неки дугорочни уговор који може трајати и 10 година. Зато ову примедбу не могу примити.

По предлогу народног посланика г. Мохорича имао би да се измени § 161 став 2. По овом предмету питани су и судови и трговачке коморе и они су се у томе размимоилазили. По предлогу, као што видите, ако се другари не би споразумели коме ће се књиге предати, оне ће се предати лицу које одреди срески суд у чијем срезу се налази друштвено седиште. Ја мислим да регистарски суд, пошто је друштво престало, с тим нема никакве везе и да ће се књиге увек тражити тамо, где је друштво имало своје седиште, па је за то потребно да остане како је предвиђено. Срески суд ће и лакше наћи способног чувара. Зато мислим да ту не треба ништа мењати. Што се тиче примедбе на § 163 став 4 не ради се ту о односу између другара и трећих лица, друштвених веровника, за који су потребна посебна наређења (став 1—3), да се ствар што пре ликвидира. У случајевима из става 4 дозвољени су обични рокови застарелости. Предложеној измену дакле не могу примити.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, дискусија о првој глави другог дела предлога трговачког закона завршена је. Прелазимо на гласање. Молим г. известиоца да изволи читати параграф по параграф, али тако да нагласи у сваком параграфу она места где су учињене измене у смислу амандмана поднетих од стране Краљевске владе.

Изволите чути § 104.

Известилац већине Момчило Сокић прочита § 104 по предлогу одборске већине.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 104? (Прима! — Не прима!). Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати. (Већина седи.) Објављујем да је § 104 примљен већином гласова по предлогу одборске већине.

Изволите чути § 105 са амандманом Краљевске владе.

Известилац већине Момчило Сокић: Код § 105 има амандман Краљевске владе, који гласи: „§ 105 добија нов став 3, који гласи: „Ако је другар трговац појединац, чија је фирма уписана у трговачки регистар, или ако је лично одговорни другар којег трговачког друштва, регистарски суд, надлежан за јавно трговачко друштво, то ће по службеној дужности забележити код фирме другара односно код фирме трговачког друштва, чији лично одговорни другар је члан јавног трговачког друштва, а ако та фирма није уписана у његовом регистру, ради забележбе обавестиће надлежни регистарски суд”. (Прочита § 105 по предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама према амандману Краљевске владе.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 105 са предложеном изменом у амандману Краљевске владе? (Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици, који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати. (Већина седи.) Објављујем да је § 105 примљен већином гласова по

предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама у амандману Краљевске владе.

Изволите чути § 106 са амандманом Краљевске владе.

Известилац већине Момчило Сокић: Код § 106 има амандман Краљевске владе, који гласи: „На крају § 106 додају се речи „Наређење § 105 став 3 сходно вреди и ту.“ (Прочита § 106 по предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама у амандману Краљевске владе).

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 106 са предложеном изменом у амандману Краљевске владе? (Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици, који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати. (Већина седи.) Објављујем да је § 106 примљен већином гласова по предлогу одборске већине са предложеним изменама и допунама у амандману Краљевске владе.

Изволите чути § 107.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем, у смислу § 55 Закона о пословном реду у Народној скупштини примила већином гласова у појединостима §§ 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163 и 164 по предлогу одборске већине. —

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, објављујем да је прва глава другог дела овога законског предлога у појединостима примљена.

Прелазимо на претрес у појединостима друге главе другог дела предлога трговачког закона.

Има реч народни посланик г. Иван Мохорич.

Иван Мохорич: Ја мислим да би уз § 170, став 1, јасноће ради, требало на крају овога става после речи „уговореног“ додати „али још не уплаћеног“ (улога). Иста ствар као код јавног трговачког друштва покреће се и код § 178. Овде треба додати одредбу о том, како ће се поступати, кад из командитног друштва испадне једини или последњи командитор тако да у друштву преостане само један или неколицина лично одговорних другара.

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има Владин повереник г. др. Шкерљ.

Владин повереник професор универзитета др. Милан Шкерљ: Господо, што се тиче примедбе на § 167 став 1, о речи „назив“, питање је већ исправљено, примедбу не могу примити.

Исто тако примедбу на § 170 став 1 не могу примити и то из ових разлога. Ту је речено: „Наређења § 123 о уделу у добитку и губитку вреде и за командитора, али његов удео у добитку додаје се његовом рачуну главнице само докле овај не достигне износ уговореног улога.“ Међутим, овде се предлаже да се на крају овог става иза речи „уговореног“ додају и речи „али још не уплаћеног“ (улога). Господо, тиме не би било погодно све, јер улог може недостижавати уговорену висину било што још није био уплаћен, било с тога што је био губитцима смањен. У овом другом случају улог је био потпуно уплаћен, али је смањен. Ја мислим да овде не треба ништа мењати, или ја може бити не разумем добро тај предлог.

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч народни посланик г. Мохорич.

Иван Мохорич: Ја мислим, да би се овде могло усвојити оно што ја предлажем.

Владин повереник професор универзитета др. Милан Шкерљ: А, не, не. Једно је однос између другара. То је интерна ствар. Ту могу другара удесити како хоће. Друго је однос командитора према вани. Ту има принудних прописа. Та разлика у досадашњим законима није толико јасно видна, колико у овом предлогу (други и трећи отсек). Ја се бојим, да се предложеном изменом јасност смањи, а поред тога ово наређење је диспозитивно, и већ за то ствар није баш важна, другари могу и друкчије уговорити. Зато ову допуну не могу примити.

Што се тиче § 178 који говори о смрти командитора г. Мохорич је мишљења, да овде треба додати одредбу о томе, како ће се поступити кад из командитног друштва испадне једини или последњи командитор тако да у друштву преостане само један или неколицина лично одговорних другара.

Господо, то је уређено код јавног трговачког друштва, а донекле у погледу фирме уређено је у § 37, и баш је овај параграф у скупштинском Одбору много прерађен и стављен у сагласност са Законом о радњама. Сва наређења која важе за јавно трговачко друштво, важе, у колико другом главом нису измењена, и за командитна друштва. Дакле и §§ 142, 143, 144, 147, 149 и други (§ 166) Примедба на § 178 сама по себи је исправна, али је то и урађено и зато допуна није потребна.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, дискусија о другој глави другог дела предлога трговачког закона завршена је. Прелазимо на гласање. Молим г. известиоца да изволи читати редом параграф по параграф.

Изволите чути параграф 165.

Известилац већине Момчило Сокић прочита § 165 по предлогу одборске већине.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина овако прочитани § 165? (Прима! — Не прима!). Она господа народни посланици, који примају, нека изволе седети, а који су против, нека изволе устати. (Већина седи). Објављујем да је § 165 примљен већином гласова по предлогу одборске већине.

Изволите чути § 166.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем, у смислу § 55 Закона о пословном реду у Народној скупштини примила већином гласова у појединостима §§ 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177 и 178 по предлогу одборске већине. —

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, објављујем да је друга глава другог дела предлога трговачког закона у појединостима примљена.

Као што видите, господо народни посланици, време је поодмакло, и ја ћу, са вашим пристанком, данашњу седницу закључити, а исто тако дозволите ми да са вашим пристанком одредим следећу седницу за сутра, 10 фебруара, у 9.30 часова пре подне са дневним редом: Продужење претреса у појединостима извештаја Одбора за проучавање предлога трговачког закона.

Седница је закључена у 13 часова.